

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput septimum. De faedere protestantium & Augustanâ Confessione
Carolo V. Imperatori exhibita.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

dogmatibus conformis. Etenim, "vt bene paganus quidam dixit, (z) neque ad virtutem neque ad vitium necessitate trahimur, sed voluntate inducimur. Hoc vero animi pusilli est vitium, vt etiam non tentata formidet. Votum seruare Luthero fuit impossibile, at idem non modo tantæ Religiosorum atque eremitarum, solo pane & aqua vitam sustentantium multitudinis, sed & Venetiarum Duci (cuius mentionem facit Volaterranus) (a) Boleslao Regi Poloniæ, Henrico Imperatori & Kunigundi ipsius vxori, non possibile modo, sed facile etiam fuit. Felix hoc pariam nuptijs copulatum, prima nocte vnanimi consensu perpetuam castitatem Deo vouerat, quam etiam ad finem vique vitæ illibatam seruauit. Et hoc quidem votum in regali lecto factum, omnes illorum temporum scriptores laudant atque admirantur: quamuis id Luthero omnis continentis hosti nequaquam placeat, vt qui in Epithalamio suo scriptum reliquit, eos qui castitatem Deo voueant, Moloch idolo sacrificare. (b) At longe aliter S. Augustinus, in quærens, (c) eum qui voluntatem faciendi votum dederit perficendi quoque facultatem largiurum. Et S. Bernardus, Velle modonos, iubet, ac posse statim præstare fore.

Sed quorsum me impudicus ille Monachi & Monialis concubitus abripuit? Ad propositum ergo redeo, monstraturus deinceps, quomodo Lutherus post horrendam iusticorum, quibus ille antea classicum ad seditionem contra Principes & magistratus cecinerat, stragem, postea ipsos quoque Principes contra Imperatorem, supremum ipsorum magistratum, armavit. Licet vero tanti bellici apparatus, & quæ inde enata sunt infinitæ miseris & calamitates, vix multis voluminibus comprehendi possint; ego tamen summam istorum omnium paucis capitibus includam, hoc ordine, vt si non temporis vbiq; rerum tamen ipsarum feriem ac connexionem sequar. in quo sane nihil aut parum interesse puto. Vt tamen etiam curiosis aliquo modo satisfaciam, res maxime memorabiles, vt & annorum tempus, breuiter adscribam, vt plena horum omnium cognitio ex Historiarum & Annalium libris, vbi prolixè illa descripta exstant, ad nostrum vero Hæresicon nostri sæculi historiam modo persequendum institutum, non valde faciunt, repeti possit.

DE FEDERE PROTESTANTIIUM, & Augustana Confessione Carolo V. Imperatori exhibita.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

- I. Lutherani conspirare incipiunt.
- II. Vnde protestantium nomen ortum.
- III. Imperator Augusta comitia celebrat: ed inuitatus Lutherus ire recusat.
- IV. Saxonia Dux Missa interest.
- V. Protestantium Confessio Imperatori exhibita.
- VI. Zuingliani Lutheranorum societatem seu fratemitatem ambiunt.
- VII. E Catholicis & Lutheranis quidam ad Colloquium deputantur.
- VIII. Lutherus durantiibus Augustanis comitijs, suis rebus prospicit.

VT Lector limpidius peruideat Rebellionum eiusque doctrinam breuiter repero ex ipsis Lutheri Actis quæ Protestantium nomen vel Nalem præcesserunt, tanquam dispositiones quædam, vt Philosophi loquuntur, ad introducendam formam. igitur Lutherum ipsum non permouit alia res ad Schisma suum quam inimicus animus Augustinensium aduersus Dominicanos vt lib. 1. cap. 8 (a) enarratum fuit. Cui inimicitia accessit deinde eiusdem Lutheri acerbum odium aduersus omnes illos expressum verbis & factis, qui Dominicanis, etiam ubi iustissime Ecclesiæ Catholicæ causa propugnabatur, accesserunt, vt Papa, Cardinales & Episcopi, Academia & Doctores Catholici, (b) imo ipsi libri Iuris Canonici, in quibus exurendis (c) palam Anno 1529. mense Decembri ostendit, quid facturus fuerit de cæteris, si illi in suam potestatem venire potuissent. Huc pertinet odium ab eodem excitatum Anno 1521. Ephoridæ in Canonicos linguæ suæ stabello, quo vna nocte

z Arist in Ethicis. a Lib 4. Crantz. lib. 3. cap. 11. Bauaria Sancta Raderi. & c b Luth in cap. 7. 1. ad Cor. c Augustinum Ps. 37. a Vlenb Vir. Luth. cap. 2. b Vlenb. ibid cap. 1. diuersis, & supra hic lib. 1. c Vlenb. cap. 15 n. 16.

nocte 50. Canonicorum ædes à plebe diræptæ sunt & 7. funditus exustæ (d) 3. ab Ecclesiasticorum personarum, veritatem propugnantium, odio progressus est ad sæculares Principes ac Dominos terrarum Imperatorem, Regem Angliæ, Georgium Ducem Saxonæ & c. in quos contumeliosa eius scripta typis vulgata hodieque supersunt, vti malevolentia ipsius quædam Tropæa constituta in Bibliothecis & publicis Actis. Itaque eodem Anno 1521. in Comitij imperij profitendo *Cedo nemini; nec Papa nec Concilio nisi per scripturam sacram edoctus acquiesco*, puteum abyssi aperuit miseris mortalibus, quo statim Nobilitas, Franconia potissimum, ei spe bonorum Ecclesiasticorum, & reformandi status publici ad suum votum adhæsit, quæ etiam noctu valis prætorij in comitij isdem affixit minacem Schedam, qua 400 equites bellum Moguntino Archiepiscopo iudicebant. Ex quorum numero fuit Ulrichus Huttenus vel ab Hutten dictus, qui librum edidit, cui oraculum præfixit tale, vt nisi cæci fuissent Germani, ex ipsa fronte agnosceret potuissent, ex cuius spiritus officina liber ille prodiret. nempe illud psalmi 2 *Dirumpamus vincula eorum* (nempe primo Episcoporum, postea cæterorum) *& projiciamus à nobis iugum ipsorum*. Et miser scripturista non aduertens quid subiungat melior spiritus dicens: *Qui habitat in calis iridebit eos; & Dominus subsannabit eos; Tunc loquetur, & c.* Ita turpiter se sequentibus sæculis denudatum risui obiecit Verum tamen ex scriptura à Luthero aperta. 4. Idem Lutherus absente in Hispania Imperatore Carolo V. qui eum proscripserat toto Imperio, per suos emissarios Plavvinterum, Spalatinum & c. Fautores maximos medioximos Imperatoris proseriptionem quodammodo irritam fecit in Norimbergensi Conventu Cæsarei Senatus, qui Anno 1522. & 3. contraria Proseriptioni Sacræ sancivit; quibus visis Lutherus & proseriptionem Cæsariam & Senatus Cæsarei in absentia eius factam typis vulgavit, & scurriliter vtrosque commisit & illustrit. Ita vt apud subditos auctoritatem eorum omnem subruauerit. nam in exordio scripti sui de potestate sæculari, ait *Germania principes ad insaniam à Deo redactos esse, esse hypocritas, qui aiunt se Cæsaris mandata exequi vt Christianos, & hoc non agant serio sed ita suate vt eorum nequitiam neminem deprehendat. Olim id genus hominum dictos fuisse Nebulones, nunc vero Christianos & obedientes. Atque hos esse principes quos Cæsar ad Imperij clauum in Germania collocarit. Cum igitur insania morionum isto*

rum ad exterminium fidei Christiana defauia, sibi committendum non fuisse, quin saltem verbo eis resisteret, squamis illis seu bullis, vt pote qui iam Romanum idolum papam ipsum non reformidaret. Deinde pergit, dicere similitono, & sono: Christi gregem non egere gladij civilis aut luris ministerio, vel politico magistratu, neminem in eius populo esse superiorem, præter Christum ipsum & solum quidem: Quisquis litiget in iudicio sine de bonis sine de honore, non esse Christianum, sed sub Christi nomine gentilem vel infidelem. Denique Deus, inquit, dedit eos (principes nempe de quibus illi sermo est eo loco) in senjum reprobum, & ad finem cum illis festinat, sicuti cum Ecclesiasticis illis Magnatibus. Itaque præpostere agunt, vt Dei omniumque hominum odio grauari pereant cum Episcopis cum Sacerdotibus, cum Monachis. VNVS NEBULO CVM ALIO: Ab initio mundi rara fuit avis in terris princeps prudens, multo rarior probus princeps. Vt plurimum maximi sunt Moriones, vel Nebulones omnium qui sub sole viuunt pessimi. Lictores Dei sunt; & carnifices. Nimirum Deus noster magnus est, Dominus, itaque necesse est vt tales, adeoque nobiles, illustres & diuites habeat. Estque hoc ipsius beneplacitum vt hos carnifices, Clementissimos Dominos appellemus & c. quæ turpiora eo libro continentur (e) aliaque infanda quæ secuta sunt in conciliabulis cogendis & coniuando. Nam eiusmodi concionibus & scriptis, è Lutheri pectore, tanquam serinio diuini verbi de promptis defixi Germani, Anno 1624. ineunte Norimbergæ absente Cæsare conuentum celebrarunt, in quo inter Decretum Cæsaris Pontificisque, ac Luthericolarum sententias media sententia lata est, ad 18 Aprilis, vt quamprimum in Germaniam liberum & Generale Concilium indicat Cæsar, cuius auctoritate controuersia religionis sopiantur. Et interim Nouus Conuentus spiram celebratur ad XI. Novemb. ad discernendum quomodo sese tantisper quisque gerat, dum Concilium celebratur. Quasi Lutherus & a seclæ eius essent Concilij sententia quieturi, qui iam palam professi erant se nulli concilio credere nisi scripturæ. Cæce tamen hæc acta sunt, sed mox Catholici videntes se deludi eodem Anno 1524. mensis Iunio soli Ratisbonæ Conuentum habuere legitimum, de Decreto Cæsaris & proseriptione Lutheri retinendis. Hoc audientes Acatholici atque eorum patroni mox mensis Iulio Urbium Imperij conciliabulum spiram contraxerunt, vbi decretum factum est de Lutheri libris examinandis, & Magi-

Hh stratum

d Idem cap. 6. n. 2. c. Vlenberg cap. 10. n. 4.

stratum vrbium per probos viros ad id constitu-
tos, debere informari de controversiarum in Re-
ligione statu. Cæsar vero auditis Norimbergæ
decretis caprotinus abrogauit 15. Iulij Brugis in
Hispania datis ad Principes literis, vetuitque Spi-
ræ indictum conuentum celebrari. Hoc tempus
fuit in quo Rusticorum seditio per Germaniam
spiritu Lutheri concitata exorients ad 300. fere
millia hominum in sequentem annum absumpsit,
nuptias celebrante Luthero Monacho cum Mo-
niali. Celebrata sunt post eam Tempestatem Co-
mitia Spiræ Anno 1525. 1. Maij, vbi de VVorma-
riensis Decreti executione litigatum fuit. Rursus
Anno 1528. vbi Decretum factum auctoritate Fer-
dinandi Regis, Vicarij Imperatoris, vt Decretum
VVormatiense Cæsaris, vbi seruatum esset, porro
seruaretur. & alia quædam, contra quæ Saxo Ele-
ctor & Landgravius Protestati, in Aprili, *Protestan-
tium*, nomini initium dederunt, post quod tempus
in Germania magis magisque iudicia & volunta-
ries sunt, divulgæ. (f) Omitto cætera, vt pote præ-
dictæ radices germina, & ad annos quibus publica
rebellio Principum apparuit pergo. Ea vero ita se
habet. Catholici Principes & Episcopi, quibus
constitutum erat intra veteris Ecclesiæ cancellos
sefe continere, quum animaduertent Lutherana
tam aperte quam clanculum multa contra se
indies moliri, ac Treuirensis in primis Archiepis-
copum contra leges & Constitutiones Imperij ar-
mis inuadiatque oppugnari, adeoque Lutherana-
nismum longè lateque propagari; Imperatori
rem omnem scripto exponunt, & non solum Ma-
iestatem ipsius proculcari, verum etiam merum
esse ne hæresis inualescens, totum tandem Impe-
rium opprimat, demonstrant. Quamuis autem Im-
perator tum abesset, & bellis in Gallia atque Italia
distineretur; statim tamen Legatos in Germaniam
misit, & scriptis ad plerosque Principes literis,
grauissimè omnes ad pacem est exhortatus. Inte-
rim in deterius omnia labebantur, augefcente mi-
rum in modum Lutheranismò, & Catholicorum
numero decrefcente. Tum Lutherani *coire, fe-
dera inire, protestari, iurare, se pro Euangelio, id est, pro
Lutheri opinionibus, mortem appetituros*. Quin etiam
prima arma arripiunt, falso quodam iudicio & ru-
more perterriti, quem de federe in ipsorum exi-
tium; cto, maleuoli nonnulli & vani homines di-
vulgarant Anno 1529. Quo sane commento præ-
cipuas fere Imperij ciuitates ad idem fedus per-
traxerunt, Argentoratam scilicet, Norimbergam,

Constantiam, Vlmam, Magdeburgum, & alias, vi-
ginti quatuor numero: quarum exemplum de iude
multæ aliz quoque sequuntur sunt. Sed parum ab-
fuit quin fedus hoc in ipso sui ortu rescissum fuerit.
Quum enim eius causâ Norimbergæ conuenif-
sent, vt sicut ante in protestatione, sic iam in reli-
gione quoque concordiam aliquam & vniõnem
inirent; statim ingens inter ipsos dissidium gliscen-
te cœpit, dum alius hanc, alius illam Confessionem
amplecti se dicit, nec vllus dissensionum exitus
apparet. Tandem prudentioribus hoc vnum com-
modissimum remedium visum est, *ne quidquam
boni vel mali de Deo asferetur: Christi Corporis in Eu-
charistia presentiam qui vellet, crederet; qui non vellet,
non crederet. Parum enim interesse credat quis hoc, vel
non, modo federi contra Ecclesiam & Imperatorem no-
men daret*. Hæc Landgravius fuit sententia, quam
tamen Saxoniz Dux euertit, effecitque vt Sacra-
mentarij ab eo federe tum fuerint exclusi.

II. Ab hac protestatione & confederatione, quæ
Spiræ primum nata Anno 1528. deinde Anno 1530.
Augustæ per Exhibitionem Confessionis edu-
cata, denique Smalcaldiz honeste vestita fu-
erat, nomen sortiti sunt Protestantes. In Spiren-
si quidem conuentu iidem quinque has litteras
V. D. M. I. Æ. id est *Verbum Domini manet in æ-
ternum*, Phrygio opere etiam pedisequorum &
Stabulariorum manicis intextas ostentabant. Pe-
tierant iidem à Ferdinando, vt publicas ipsis in
templis conciones habere liceret: quod cum ob-
tinere non potuissent, apertis ædiu vbi diuersa-
bantur foribus, magna hominum accurrente mul-
titudine, conciones habebant, quæ magnam par-
tem conuicijs & calumnijs omnium Ecclesiæ Or-
dinum consumebantur: dum interim etiam sexta
& septima ferijs verua strident, & gratum lurconi-
bus carnum nidorem culinæ spirant. Hoc ipso
tempore Lutherus librum suum de Hierosolymita-
næ vrbis excidio emisit.

Post multos passim habitos conuentus, prote-
stantes vt imperatori, quem iratum sibi non igno-
rabant, fucum facerent: (g) *magnificam ad eum de-
cernunt legationem, & verbis humilitati & obsequijs
plenis petunt, vt quod ad religionem attinet, res integræ
relinqueretur, & vsque ad generale in Germania futu-
rum Concilium conscientia libertas sibi permitteretur.*
Hanc

f Plenberg. fufe prædicta in Vita Lutheri recen-
set ex AA. g. Natalis Comes lib. 1.

Hanc rem ad salutem animæ spectare: cuius rationem soli Deo qui eam creauit, omnes & singuli reddituri sint. Horum Legatorum vnus Michael Cadenus ad factum eunti Cæsari libellum potrexerat, eleganter adornatum, quo summa doctrinæ Protestantium continebatur. (h) At Cæsari 12. Septemb. Placentiæ auditis post deliberationem multam 13. Octobris respondit, *vs qui noster moram hanc & dilationem edictum spectare, vs partes illi interea suas magis magisque confirmarent, omninoque voluit ut factum VVormatiæ superioribus annis decretum, seruarietur; eum vero qui libellum illum attulerat, captiuum iussit detinere;* sed is clam conscenso equo euasit. Hanc repulsam passi Protestantes, alium rursus Conuentum indicunt, Smalcaldicæ ad finem Nouembris, Anno 1528. futurum ac mox Anno sequenti sub initium Ianuarij alium, (i) & de Lutheri causa ac religione defendenda, ac modis belligerendi deliberant, nec cessabat eos hortari Lutherus, *ut in commune fadus coirent, & qua bello gerendo necessarij prepararent:* cuius Consilium non Principes modo, sed complures etiam Imperij vrbes amplexæ sunt, Argentinenisum exemplo, qui contra expressas Imperij leges, cum Tigurinjs, Bernaribus & Basileensibus fædus contraxerunt. Vidisses tum Vulcanias officinas passim armis fabricandis cale- re, molerinas conficiendo puluere feruere, ex ar- mamentarijs machinas ad vsum instrui, omnia denique ad Lutheri votum ferri, qui iam diu nihil magis quam insignem aliquam stragem optarat.

III. Imperator sperans omnes hos motus præ- sentia sua se discussurum, indiētis Augustam comi- tijs in Annum 1530. ad 8. Aprilis Bononia, vbi à M. Clemente VII. V. Cal. mart. coronatus est, serius in Germaniam proficiscitur, (quo etiam nonnulli Protestantes Principes, hoc enim nomen sibi iam sumferant, venerunt.) Saxoniz Elector quam- primum domi de Cæsaris instructo cognouit, Tor- gam euocauit Lutherum, Melanchthonem, Pome- ranum & Iustum Iohannem admonuit, quid fieri vellet, (k) communi opera & studio centunculum consuerunt, & non multo post Saxo Torga, Co- burgum & porro Augustam proficiscitur, cum Io- anne Friderico filio. Venerunt etiam eò Ernestus & Franciscus Duces Lunæburgici, & VVolfgangus Princeps Anhalinus. Saxonem aliquo vsque comi- tatus fuerat Lutherus: & ille quidem apud Cæsarem & Ferdinandum egerat, vt in vrbe aliqua Imperiali Luthero interim commorandi fieret fa-

cultas; verum nihil impetrare potuit, quod Cæsar, hoc ad existimationem suam pertinere arbitrat, proscriptiois contra eundem sententiam reuocare nollet. Nihilominus interim in Saxonis ditione Coburgi (l) (nescire se simulans quod omnes sciebant) commorari eum patiebatur. In quo quam perniciose erratum fuerit res ipsa docuit. Sed & quæ tua hæc fuit timiditas, ô Lutherus, qui quum Apostolum & os Deite iactares, in publico tamen apparere, atque elata fronte, etiam cum vitæ periculo, vt veri illi Apostoli, religionis tuæ veritatem defendere non es ausus? (m) Huic ergo timido Prophetæ Coburgi ruto subsistenti, Saxo Melanchthonem & alios quosdam vilioris moneræ Theologos succenturiavit: qui vnà cum reliquis omnibus qui ad Conuentum illum venerant eiusdem religionis Theologis communicata sententia, Confessionis quandam formulam adorna- rant Torgæ. Licet vero Saxo ad Lutherum omnia referret, vt is suo suffragio singula vel approbaret vel improbaret, (n) bonus tamen ille homo decretum suum interponere noluit, sed ad Saxonem 15. Maij, in hanc rescripsit sententiam: (o) *Legisse se Confessionem sed ad eam adiungere aut quidquam adimere non posse. Sed & corrigere eam non facile sibi futurum, vt qui tanta lenitate tractare ista nequaquam posset.* Articulo tamen decimo hæc verba ob Sacramen- tarios adiecit *Dammamus fæcus sentientes.* Multis vni- dique ad comitia confluentibus, vrbs intra paucos dies plena fuit concionatorum omnis generis, Lutheranorum, Zuinglianorum, Carolstadianorum & c. ad quorum, *veluti Nouorum Christianorum,* sermones audiendos, vt fieri solet in nouarum rerum occurfu, magna accurrebat hominum frequentia, quum interim circa eos, qui veterem religionem docebant, solitudo fere esset. Verum post Imperatoris aduentum edictum fuit vt vtriusque partis concionatores desisterent, donec de religione decidatur.

IV. Initio horum comitorum accidit quid- dam notari dignum. Imperator sacrum aditurus Saxonem adesse iusserat, ac sibi præferre gladium

H h 2

(quod

h Vlenberg. in Vita Lutheri cap. 20. num. 5. i Vlenbergius Vit. Luth. cap. 20. n. 5. k Vlenberg. ibid. cap. 21. l Vlenberg. ibid. m Vid. Confess. Sney- si, Anno 1555. n Vlenberg. Vita Luth. cap. 28. num. 1. o Hist. de Cæn. fol. 137. & Vlenberg. Vit. Luth. cap. 11. num. 1.

quod Saxonica domus in eiusmodi pompis est officium. Ille re deliberata, quum theologi dicerent, licere adesse, quod ad suum officium esse evocatus, non ad Missam velut ad cultum divinum, accessit. Quod Sleidanus ridicule insigni cuidam Saxonis pietati tribuit. Dignam profecto talibus auctoribus consilium! Quasi vero ante Baal (sic enim Missa sacrificium appellare non debitant) genua quis flectere possit, nec tamen idolatriæ participem se facere. Atqui scitum hoc est, si de ceterum omnium recte sentientium Theologorum, eum qui voluntarie Missæ assistat, Missam interim pro idololatria habere, externam saltem idololatriam committere. Eapropter peccat eum non pro quod Missæ assistit (quæ bona & sancta est actio) sed quod contra conscientiam facit id, quod Deo displicere credit: quum certum sit, quidquid contra conscientiam quis facit, peccatum esse, quamvis per se peccatum non sit. Sed cæci tunc cæcos ductabant.

V. Cæptis comitijs (quibus etiam Pontificis Legatus, & complures Catholici Principes a status interfuerunt) primo ingentia illa pericula & necessitates, quæ toti Christianæ Republicæ, Germaniæ præsertim imminabant; deinde religionis negotium fuit propositum. Protestantes audiri se postulabant; sed Imperator iussit, ut sententiam suam, scripto comprehensam proponerent. Quod quidem illi, licet invito quodammodo fecerunt, ac Confessionem fidei suæ Cæsari exhibuerunt: quæ deinde à loco ubi fuit exhibitæ, Augustana Confessio semper fuit appellata: de qua plura libro secundo ubi de Philippo Melanchthone nobis sermo fuit, dicta sunt. Hic enim sua manu scriptam eam Imperatori exhibuit, per omnia sacra, aëoque spem æternæ vitæ quam haberet, deierans, eam Catholicæ Ecclesiæ fidei esse conformem. (p) Erat vero illa à Luthero his verbis subsignata: *Damnatus secus docentes*: quod Schlüsselburgius in odium Zuinglianorum ab eo aditum fuisse asserit. Melanchthon certe, quum illa post mortem Lutheri recederetur, verba illa omisit: credo, quò Lutheri testimonio atque auctoritate se non indigere iudicaret, vel quod Zuinglianis iam esset amicior: Mirum vero est quod Lutherani non primigeniam hanc veluti, sed alias post hanc cufas ac recusas Confessiones, Evangelio quod à Luthero hæuserant, multis in locis, contrarias, tam facile sint amplexi. Jam illè li-

brum suum, scilicet posthabitum illud, cum diabolo colloquium de Missa abolenda in publicum emiserat: & tamen Protestantes nostri Confessionis in articulo quodam eiusdem Confessionis protestantur, Injuriam sibi fieri in eo, quod in Ecclesijs suis Missam dicantur aboluisse, quæ adhuc in eis quotidie magna veneratione, omnibus antiquis adhibitis ceremonijs celebretur, nisi quod Latinis preceationibus quadam vulgari lingua concepta intermiscantur. Idem in Saxonicarum ecclesiarum Confessione, anno MDLIII. ut in Tridentinò exhiberetur Concilio scripta, habetur. Et Melanchthon in Apologia (q) quam pro Augustana scriptis Confessione, aperte testatur, Missam non modo à se ac suis non aboleri, sed religiose etiam defendi, ut quæ singulis Dominicis alijsque festis diebus celebretur, in quibus etiam Sacramentum Eucharistiæ communicare volentibus exhibeatur. Tam usitatas ceremonias, lectionum & preceationum ordinem, vestes sacras, & quidquid eius sit generis, apud se adhuc in usu esse verum hæc alio sensu, quam verba ferunt illi asserbant. Hinc Germani Confessionem hanc sua lingua probro iusto *Bundschuh*, id est, calcem omnibus pedibus aptum (qualis olim Theramenis fuit cothurnus) nominant: ut qua omnes pro suo arbitratu & alio atque alio sensu ac modo, uti nempe placet utuntur. Hincillæ Saxonie Electoris Augusti, Wolfgangi Anhaltini Principis, Ducum Luseburgicorum Henrici & Gulielmi protestationes, quæ eiusdem Confessionis Apologiæ insertæ leguntur. Porro in hoc conventu Argentineses etiam, Constantineses, Memingani & Lindavij doctrinæ suæ confessionem per Galparum Hedionem; & ipsi scriptam Cæsari tradiderunt: sed ea plerisque parvi momenti visa est, & neglecta.

VI. Magna spes tenuerat Zuinglianos, impetraturos sese in hoc conventu, ut à Lutheranis in societatem & commune fœdus reciperentur, quod putarent Melanchthonem & Brentium minus hæc in re quam Lutherum difficiles futuros: (r) quorū tamen uterque scriptis XI. Junij Anno MDXXX. ad Landgraviū litteris (quæ etiam nunc extant) spem omnem tantopere desideratæ Fraternitatis eis præciderunt. hi enim post dogmatum, quæ illi docerent consutationem, Landgraviū, vehementer se occupantem in connectendis duabus contradictorijs dissidentibus hæresibus, vehementer orant ne ab eis seduci se patiantur.

p Lib. 2. art. 2. pag. 114. q. Fol. 550. r. Vlenberg. Vita Luth. cap. 23.

iat. Eos qui Augusti sunt, nempe Zuinglianos, aperte iactare, vires, argentum, & exterorum auxilia se in promptu habere, sequi Episcopatus pro lubitu suo distributuros; Addunt: satis seminari non posse, quomodo illi qui Christianam charitatem tantopere iactant, minus in modum iacere, & ad Christianam perturbandam rempublicam consilia & conatus suos dirigere audent. Tam mala principia non posse non nisi in pessimo exitu terminari. Diabolum horribilem in Ecclesia tragediam machinari. Sic Melanchthon tum, sic Brentius ariolabatur: in quorum utroque plus quam in Luthero semper fuit moderationis, sed tamen hæresi semper inquinatæ, & contra Ecclesiam cuniculos fodientis.

Landgravius e contra in responsione sua (quam totam huic lubenter apposuisse, nisi lectori prolixitate fastidium parituram existimassem) de Lutheranis vehementer queritur. qui Sacramentarios tam rigide atque acerbiter tractent: simulque intercedit, ut liberam illis fidem suam, qua cogi nec possit nec debeat, confessionem relinquunt, interim vero pro fratribus eos recipiant. Sed nec precibus, nec omnibus alijs, quas adhibuerat, Landgravius hac in re artibus quidquam potuit impetrare. Quin Melanchthon ipse aperte professus est, Catholicorum se potius quam Sacramentariorum partibus accessurum. Idem ad Egidium Imperatoris concionatorem scribens, Deum deklatur, se nullam aliam ob causam cum Catholicis reconciliari cupivisse, quam quod vereretur ne alij Sacramentarijs sese coniungerent. Quod si e venerit, de religione actum esse. Non tamen interim cessabat Zuinglius, sed & ipse fidei suæ confessionem ad Principum conventum misit, non minus liberum sibi quam Melanchthoni aut cuivis alij aditum debetiamens, ea re comperta, Melanchthon ad Lutherum (ut minutas quasdam circumstantias ab alijs omittas notem) in hanc sententiam scripsit: Zuinglius Confessionem suam impressam huic misit. Vno verbo dico, hominem phreneticum esse. De peccato originis & Sacramentariorum usu antiquos errores renovat; de ceremonijs Ecclesiasticis Helvetico (id est barbaro) more loquitur, quas plane vult abolitas. Opinionem suam de Coena Domini strenue defendit: Episcopos vero omnes exterminare cupit. Mittam tibi exemplum: quod enim habui, in magnatum iam manibus versatur. Bucerus tunc intermedium se gerens, iam hos, iam illos Principes alloquebatur, conquirens simultata illa inter Lutheranos & Zuinglianos, quæ tamen mera sit logomachia omnia pessumdata. At Pomertanus Saxonie Ducis Cancel-

larius ei demonstrabat, tam longe Lutheri sententiam à Zuinglij opinione distare quam cælum à terra.

Hac de causa Bucerus, qui Zuinglij opinionem hactenus propugnarat, paululum de pertinacia remisit, scripta ad Lutherum epistola, ad quam veluti hominis contemptibilis Lutherus ne verbum respondit. Itaque ipse met assumpta humilis personæ larva Coburgum profectus, vti vespertilio est tractatus contemptum, veruntamen à Luthero non desperans de pace reuersus est ad Zuinglium (u) quæ omnia Apologia Augustanæ Confessionis inserta sunt. Porro omnes istæ Augustam apertæ Confessiones duobus eruditissimis Theologis, Eccio & Fabro examinandæ datæ sunt, qui præcipuos earum articulos, de Iustificatione, de Satisfactione, de Intercessione Sanctorum &c. solide refutarunt, vti exstant in Archiuo Electoris Moguntini manuscripta. Quantum enim ad Corporis Christi in Eucharistia præsentiam attingit, Lutherani sententiam suam his verbis erant complexi: De Coena Domini docent, quod Corpus & Sanguis Christi vere adsint, & distribuuntur vescentibus in Coena Domini: & improbant secus docentes. (x) Sic vt Melanchthoniana hæc Confessio, quæ Augustana postea dicta est, Helueticam, & vicissim hæc illam; Catholici vero tam hanc quam illam erroris & hæreseos damnent. Quod de Augustana Confessione Ioannis Casimiri Palatini theologi iudicium fecerint, apparet ex libro ab ipse edito. Quid vero Geneuenses de eadem senserint, ex his manifestum est quæ publice scribere aucti sunt, nimirum. Eam initio non ex omnium Germania Principum consensu fuisse conscriptam, sed à septem tantum Principibus & duabus ciuitatibus subsignatam. Ac propterea nequaquam pro regula & norma fidei Ecclesijs obrudendam, sed potius vniuersalis Ecclesia iudicio subiiciendam, & ex diuini verbi præscripto examinandam esse ac iudicandam. Sed o suaues homines! Vbi ista est vestra vniuersalis Ecclesia? In quo Mundi angulo supremus ille omnium inter cælum & infernum controuersiarum Iudex latet? præsertim cum vera Christi Ecclesia evanuerit ex oculis vt Gyges ille annulo suæ inuisibilitatis, Caluinus tamen in epistolis ad Westphalum & Ioannem

H 3

Laf-

s Vid. Responsum fol. 145. De Coen. Aug. t. supra libro 2. cap. 11. u. ibid. x. Vid. Dan. Hofman. in quest. & responso fol. 8. cap. 4. adu. Com. Berg. Vlenberg. Visa Luth. cap. 23.

Lascum, vti & Sacramentarij Heidelbergenses, suo calculo probare eam videntur sed suo sensu explicatam, ac castram vel castratam. At Beza in Possiacensi Colloquio oblatz sibi subscribere recusauit, se in istorum Magistrorum verba minime iuratum esse dicens. Petrus Martyr à Galliaz Regum matre, quid de Augustana illa Confessione, quam plerique non secus atque ipsum Euangelium amplecterentur, sentiret rogatus, respondit: *Sufficere nobis debet o regina, quod verbum Dei habemus quo omnia ad salutem nostram necessaria continentur. Sed de his latius quando de Gallicanz Ecclesiaz schismate nobis sermo erit.* (y)

Sic se nouum illud habebat Euangelium, ab his receptum, ab illis reprobatum: vti hæc omnia fufius Schlüsselbergius in Theologia sua Caluinistica persequitur. Hinc Molles illi Lutherani à quibusdam Christiani Polissici appellati sunt (z) vt qui Ferdinando Imperatori Anno M D LXI. aliam Confessionem à priore illa valde diuersam. Francofurti exhibuerunt. Hanc merito *Castratam* quidam vocant, vt & alias quæ sub Augustanz Confessionis titulo varijs coloribus & mira varietate prodierunt, vt *Ratisbonensis, Spirensis* &c.

Sed ad comitia redeamus in quibus post multas vltro citroque refutationes ac replicas factas, cum Confessio à Catholicis non approbaretur Philippus Landgravius ceteris obstinatior primus omnium, sine Imperatoris venia, immo ne salutato quidem eo, discessit; quod facile videret tantam Confessionum potius multitudinem nihil boni apportaturam: eoque domum reuersus suoque sensu abundans (a) magis de instruendo armario quam de Scriptura enucleanda cogitauit: ac non multo post cum Heluetijs & Argentinensibus fedus percussit, primus principum Germaniaz, qui se Sacramentarijs coniunxit. (b)

VII. In his omnibus Imperator, prudens & cauzus Princeps, nimia forte dissimulatione & patientia vsus est, illius præcepti memor, *qua corrigi statim non possint serenda potius esse quam rem in summum discrimen deuocandam.* Vt vero omnem conquerendi Protestantibus ansam præcideret, Religionis controuersias inter Theologos vtriusque partis disceptari iussit, adiunctis ab vtraque parte vno & altero Principe. E Catholicorum numero lecti sunt Eccius & Cochlaus; è Protestantium, Melancthon & Brentius. Disputationis is fuit exagrus, vt de quibusdam articulis conuenerit, de alijs

vero non: quin etiam in illo maximi momenti de Iustificatione hominis dogmate aliquo modo consensum, & ab vtriusque impudens Lutheri audacia damnata fuit, qui D. Apostoli in epistola ad Romanos verbis vocem *Solam*, contra omnium exemplarium fidem adiungere ausus fuit: Eccio facete inferente, *Soleam* illam Lutheri (Germani quoque sic appellant) calceatoribus esse relinquendum, Cochlaus in VII. Philippica scribit, *se cum Melancthone priuatim de Missa sacrificio habuisse sermonem: quumque rogasset, cur eam tantopere impugnarent, quum tamen in ea id ipsum quod Iesus Christus in arbore crucis pro nobis obtulit, repræsentetur? Melancthonem respondisse, se hoc neque negare neque impugnare.* Cochlaus vero replicante, *cur ergo idem apud alios & ad plebem non profiterentur?* illum intento in Brentium & Snepium digito dixisse: *Cum his loquere. Hi sunt sacrificuli; ego non sum sacrificulus.*

Ad Melancthonem quod attinet, fatetur ipse Cochlaus per eum non stetisse, quo minus concordia coierit; sed parum potuisse, vt qui angustis limitibus fuerit circumscriptus. Id quod nec Sleidanus dissimulat, inquit, Protestantes, quod viderentur ne Melancthon nimis multa, qua erat animi facilitate, Catholicis concederet, quasi de Imperij ageretur finibus, certos ei limites præscripsisse. Metuebant quippe turbulenti isti homines, ne si Melancthon partibus suis minus rectè fringeretur, magna ad Catholicam religionem fieret accessio. Quum de Pœnitentia & Satisfactione disputaretur, & Eccius Lutheri sententiam Catholica fidei conformem ex ipsius proprijs verbis allegaret, septem qui aderant Lutherani, mutuo se respicientes, obmutuerunt; Melancthon vero totus rubore suffusus, *An aiebat, & vbinam Lutherus ista scripserit, ignoro.* Tum Ioannes Fridericus Saxoniz Dux, Fortassis, inquit, *hæc ab ipso ante decemium scripta sunt.* Catholicis replicantibus, parum referre vbi & quando illa scripserit, modo scripta fateantur.

Exstat vero hæc Lutheri sententia in articulo XLI. contra Indulgentias, vbi fatetur Pœnitentiam & Satisfactionem ad auertendam Dei iram & peccatum expiandum esse necessarias: quum Niniuita bonis suis operibus Dei iudicium & decretum peruenirent.

At

y Vid. Fabrici in Harm. Euang. lib. 2. pag. 140. z Anatomia Eccles. Tract. 1. a Vlenberg Visa Luth. cap. 23. num. 1. b Vlenberg. ibid.

At Brentius & Sneyffius indignabundi magna voce exclamarunt, *Non se eò venisse ut Lutheri scripta, sed ut Fides sua Confessionem defenderent.* Vides quomodo Lutherus etiam vivus à discipulis suis fuerit desertus. Tantum vero abest ut colloquio illo sancita sit concordia, ut schisma etiam multo magis invaluerit. In quo scandalo Imperator nullum bonae religionis & pacis inter Christianos amantissimi Principis officium omisit, primores Protestantium iam privatim iam publicè alloquens, & ab exitio, ad quod prona ferebantur, revocans.

*At cui non habitas tranquillo in pectore dulcis
Pacis amans, placida mens & composita quiete,
Hic facile in bellum ruet ingentemq; procellam
Mox dabit Hunc frustrans tu constringere tenta.
Viribus Effervescet enim magis, & sese effert ira.
Multa dies variusq; labor mutabilis aevi
Retulit in melius.*

Finis demum Comitiorum illorum fuit miserabilis, nempe post oblatam Confessionem, & eiusdem refutationem, Apologiam, plicas & replicas, Tractationem de concordia, animorum fucata quædam fieret compositio, revera exulceratio, Protestantibus, cuncta ex arbitrio prædicantium & Lutheri poscentibus, Catholicis dare cuncta non valentibus, utpote contra Fidem & Deum postulata (c)

Illi in postulando libero Germania Concilio, & interea dum per illud certi aliquid statueretur, conscientiarum libertate, persistebant. Hi iterum atque iterum dogmata eorum damnabant, uti & rationes allatas Tandem de Principum assensu ab Imperatore factum est decretum quo Protestantibus tempus ad deliberandum de quibusdam controversiis ad religionem pertinentibus articulis concessum fuit, diligenter prius monitis, ne ab ea fide qua universali consensu ab Ecclesiam olim recepta esset, & tot sæculis in ea perdurasset, recederent. Prohibitum insuper fuit, ne subiectos vi ad ipsorum cogere religionem; tum ne quidquam mutarent neve quidquam in primi & in vulgus spargi sinerent quod Romana Ecclesia ad verjaretur: mandatum insuper ut Ecclesiasticis bona restituerentur: omniaque ad futuri usque Concilij decreta, in integro relinquerentur. Neque hoc decretum Protestantibus placuit, sed protestando quotidie Protestantes protestabantur; donec tandem quod precibus non poterant, vi & armis impetrare decreverunt.

Dum Augustæ habentur comitia, Lutherus in

Franconia veluti in specula in omnes occasiones erat intentus, hoc unice voluptati habens quod sui causa tantos tumultos ubique videret excitatos: Neque interim tamen occiabatur, sed commentarium in Psalmum secundum *Quare fremuerunt gentes?* proceudebat: quasi conventus ille contra Deum & Ecclesiam esset institutus. Non multo post idem librum emisit, Episcopis Augustæ Vindelicorum congregatis dedicatum, multis verbis eos ad suum recipiendum Evangelium exhortans. Sed & ad Principes Protestantibus idem scripsit, & mirifice eos ad Evangelij sui defensionem quam ab ipso acceperant, defendendam animavit. Sed audi, quæso, ipsius de bonorum Ecclesiasticorum restitutione consilium. *Flagitatur*, inquit, *à vobis ut bona Ecclesiastica restituatis, & Monachos à cuniculis suis extractos reducatis* (Hoc sane articulo nihil tamen erat illis molestius) *Vos vicissim ab eis ut tot animas perditas, tot innocentes morte affectas, tot bona male usurpata restituant efflagitate.* Id si fecerint, tum demum disceptabimus ad quem bona illa pertineant.

Quamvis autem à comitijs abesset Lutherus, quotidie tamen de omnibus quæ agebantur per veredarios ultro citroque missos edocebatur. Quia autem nihil magis metuebat quam pacem Ecclesie, eoque Melanchthonis, quæ interea mœrori, suspirijs atque lacrimis, ut Sleidanus loquitur, se totum dabat, facilitatem suspectam haberet, ne scilicet cum Catholicis aliquam concordiam rationem iniret, à quorum religione Confessio illa prima ab ipso scripta in multis non longissime aberat, certe non tantum quantum Lutherus velle, discrepabat: crebris illi litteris erigere & consolari non cessavit. inter alia his verbis uti à Sleidano recitantur: *mibi quidem omnis hæc actio de doctrina Concordia displicet, nam frustra labor hic sumitur, nisi regnum suum Pontifex aboleri totum velit.* Expectavit nempe ira hic filius, ut Pontifex ad pedes ipsius abiectus, veniam peteret & misericordiam imploraret; ratus firmam illam & incusam petram, super qua supremi Pontificis auctoritas fundata est iam à se deicendam atque subversam. At aliter sentiebat Melanchthon, nimirum ad confusionem vitandam necessarium esse, ut supremum aliquod Ecclesie caput agnoscat. Hæc tumita à Luthero scripta & facta sunt, decennio post quam

ab Ec-

c Vlenborg. Vit. Luth. esp. 2. & in Vit. Melanchthon. cap. 6.

ab Ecclesia defecit; quo ipso tempore ad Leonem X. Pontificem scribens, vitam ac mortem suam in ipsius manu esse aiebat, Vicarium Dei appellans quem postea Vicarium diaboli dicere non dubitavit. tantum à se ipso iam tum abierat Lutherus: qui quanto diutius vixit, tãto plus à se ipso defecit, euidentis signo recordiã, vbi tanta erat indies mutatio mentis.

DE CONVENTU PROTESTANTIUM Smalcediã habito, & federe ibi percusso: & Concilio à Clemente VII. indicto.

CAPUT VIII.

ARGUMENTUM.

- I. Finitis Augustanis comitijs, Protestantes Smalcediã conventus agunt.
- II. Imperator Carolus fratrem Ferdinandum in Romanorum Regem eligi curat.
- III. Clemens Papa legatos ad Protestantes mittit.
- IV. Paulus Papa Concilium indicit & promulgat.
- V. Inter Imperatorem & Gallia Regem pacem facit.
- VI. Lutheri scurrilitas.

QUVM hoc modo Augustana Comitia sine ullo fructu, quam quod vna pars alterius voluntatem explorasset, dolente admodum Cæsare, Luthero e contra, vt qui nihil æque quam schismatis à se facti extinctionem mereret, exultante ac triumphante, exitum habuissent, Cæsar alium Conuentum pro Romanorum Rege eligendo indicit Electoribus Coloniam in 29. Decembris. At Protestantes alium conuentum Smalcediã indixerunt ad 22. Decemb. eod. An. 1530 vt sese ex mente Lutheri contra Cæsarem & Ecclesiam armarent, ac forte de Electione futura deliberarent. (a) Sed antequam quid ibi actum sit, explicemus, audiamus quod Lutheri de comitijs illis fuerit iudicium. O infamem, inquit, conuentum! An unquam ullus infeliciof fuit celebratus? An infeliciof posthac celebrari possit? An non Germaniam totam erubescere par est? Quid Turca dices, si audierit nostrum Imperium hoc modo administrari? Quid Tartari, quid Moscovitæ dicent? Quis porro nos metuat, aut nostri rationem habendam putet, si intelligat Germanos tamquam stultos,

infantes & truncos ita à Papa circumduci & tractari? Satis ego iam vixi, iam Dominum meum Iesum Christum de Papa vlcisci incipio. Quod si in Papali hoc bello interfectus fuero, longam Episcoporum, Sacerdotum & Monachorum turbam post me traham, vt sic cum processione quadam ad sepulchrum ferar. Et ipsi quidem cum omnibus diabolis in abyssum inferni descendunt, ego vero, in brachia Saluatoris meime abdam. Quis hic tibi Pericles? Annon tonare & fulgurare; non Germaniam tantum, sed & totum terrarum orbem permiscere verbis suis videtur? Sed ad rem.

Principes igitur Protestantes, quos diximus, non Reformationis, sed à Luthero prædicatæ Euangelicæ libertatis cupidi, Smalcediã conuentum indixerunt. (vbi iam antea non ipsi modo, sed theologiam, Lutherus, Melanchthon, Bucerus, Osiander, & alij non semel conuenerant) non vt de religione concilianda, aut pace stabilienda, sed de libello gerendo clanculum deliberaretur. Lutherus vt & ipse aliquid confertret, librum edidit, in quo omnes hortatur, ne sub Cæsaris, si forte is bellum religioni faciat, signis militent, addita aterni exitij, si id fecerint, comminatione. Neque hoc solum contenti fuerunt protestantes, sed videntes Cæsarem in suo Coloniam indicto conuentu Electorali progressum, Saxone solo absente & nequicquam per filium suum Ioannem Fridericum, contra Electionem protestante nihilo secius Ferdinandum Caroli V. fratrem Regem Romanorum esse creatum 5. Ianuarij An. 1531. & Aquisgranum inauguratum, sub finem Martij iterum conuentum Smalcediã celebrarunt. & plures vt se illi fæderi iungerent sollicitarunt. (b) Ibidem Protestantes formulam quandam religionis conceperunt, quamuis Sleidanustacitus prætereat. Id quod ex ea Præfatione quam Ioannes Gulielmus Saxonix Dux Corpori doctrinæ à Thuringiã theologis editæ præfixit, vbi sic loquitur: *Protestamur, quod post Prophetarum & Apostolorum scripta amplectimur & in magna veneratione habemus Articulos Smalcedicos, à Luthero compositos, quos pater noster, felicitis memoria, Ioannes Eridericus tanti fecit, vt in maximis suis afflictionibus, vix vllò libro quam illo usus sit.* &c. Ex hoc eodem conuentu literæ ad plerisque Europæ Principes missæ sunt, quibus illi apud alios se purgant, apud alios vero ad tuendam hanc Dei causam

a Vlenberg Vite Luth. cap. 24. n. 1. ex A. A. ibi citati.
b Vlenbergius Vit. Luth. cap. 24. num. 1.